

**ВИКОРИСТАННЯ МОВИ-ПОСЕРЕДНИКА В НАВЧАЛЬНОМУ
ПРОЦЕСІ**

Гаврищак І. І.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української мови,
Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України,
м. Тернопіль, Україна*

Проців О. Я.

*директорка бібліотеки,
Тернопільського національного медичного університету
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України,
м. Тернопіль, Україна*

Одним із найактуальніших і дискусійних питань в царині методики викладання української мови як іноземної є використання мови-посередника в навчальному процесі. Це зумовлено глобалізаційними процесами, що суттєво активізували міжнародну академічну мобільність. Хоч феномен міжнародної академічної мобільності в Україні є досить недавнім явищем, він усе частіше привертає увагу вітчизняних дослідників. Це обумовлено як ризиками, так і «можливостями міжнародної академічної мобільності позитивно впливати на запозичення зарубіжного досвіду, підвищення конкурентоздатності вітчизняних освітніх і наукових закладів» [3, с. 168-169].

Згідно зданими ЮНЕСКО, в 2019 році за межами своїх країн навчалось майже 5 мільйонів студентів, тоді як у 2000 році їх налічувалося близько 2 мільйонів. Тобто за двадцять років цей показник зріс на 250 %. Суттєво збільшилася кількість іноземних студентів в українських вишах: з 53 664 осіб у 2011 р. до 80 470 (зі 158 країн світу) – у 2019 р. [3, с. 20].

Зокрема, в Тернопільському національному медичному університеті ім. І. Я. Горбачевського упродовж 2019-2020 н. р. навчалось майже 2,5 тис. іноземних студентів, з-поміж яких громадяни азійських (Індія, Афганістан та Пакистан), африканських (Нігерія, Гана, Конго, Єгипет, Марокко), американських (США, Еквадор) та європейських (Польща) країн.

Сучасна студентська аудиторія є не лише полікультурною, але й багатомовною, оскільки об'єднує представників різних етносів, що послуговуються англійською, іспанською, польською, арабською, французькою, хінді, суахілі тощо. Відповідно вона стає зоною контакту не просто різних мов, а різних світоглядних систем, культурних та історичних традицій, зафіксованих на вербально-граматичному рівні. Водночас спостерігаємо знаковий варіант креативного подолання комунікативних труднощів у площині міжособистісних стосунків: студенти, спілкуючись між

собою рідною мовою, поступово починають використовувати англійську, трактуючи її як «інтермову», оскільки нею володіє більшість присутніх.

Саме «інтермова» забезпечує успішне подолання «культурного шоку» як результату початкової комунікації іноземця з новою для нього соціокультурною реальністю. Стрес акультурації для нього стає менш болючим і долається набагато швидше.

Це не лише породжує нові виклики в царині методики викладання української мови як іноземної, але й підтверджує доцільність використання мови-посередника в навчальному процесі. Рідна мова незримо присутня на заняттях з української як іноземної. По-іншому просто не може бути, бо самоідентифікація особистості, пізнання, семантизація і структуризація довколишнього світу відбувалися на її основі.

Як наголошував В. фон Гумбольдт, «... слово виникає як раз на основі цього (суб'єктивного – Авт.) сприйняття; воно є відбитком не предмета самого по собі, а його образу, створеного цим предметом в нашій душі ...Кожну людську індивідуальність, навіть незалежно від мови, можна вважати особливою позицією в баченні світу. Тим більше індивідуальність стає такою позицією завдяки мові...» [1, с. 80].

Л. В. Щерба зазначав, «можна прогнати рідну мову із процесу навчання (тим самим, збіднити цей процес, не даючи іноземній мові жодної зброї супроти впливу рідної), але прогнати рідну мову із голів учнів в шкільних умовах – неможливо» [4, с. 62]. Проте, якщо на практиці «неможливо зовсім відірвати іноземну мову від рідної... то цілком природньо спробувати зробити з рідної мови не друга, а помічника» [4, с. 41].

Оскільки викладач української мови зазвичай не володіє всіма тими мовами, носії яких представлені в навчальній аудиторії, він може використати ту мову, що відома усім студентам – англійську. При цьому йому достатньо початкового рівня володіння мовою-посередником для організації навчального процесу, семантизації базової лексики, пояснення граматичного матеріалу.

Література:

1. Гумбольдт В. фон. О различии строения человеческих языков и его влияния на духовное развитие человечества. *Избранные труды по языкознанию*. Москва: Прогресс, 1984. С. 37—298. (Языковеды мира).
2. Іноземні студенти в Україні: статистичні дані, 2020 / уклад. О. О. Шаповалова. Київ : УДЦМО, 2020. 60 с.
3. Колесник Л. Международная академическая мобильность украинской молодежи в мировом контексте. *Wschód Europy. Studia humanistyczno-społeczne*. 2015. Vol. 1, № 1. S. 167–180.
4. Щерба Л. В. Преподавание иностранных языков в средней школе : общие вопросы методики / под ред. И. В. Рахманова. 2-е. изд. Москва : Высшая школа, 1974. 112 с. (Библиотека преподавателя).